

הרב צבי יהודה – שיעור 1 תולדותיו וקשרו המיוחד עם אביו

הראי"ה על הרצי"ה

איגרות הראיה, חלק א עמ' קכא [איגרת קב] / טבת תרס"ח

הנני משתוקק לכתוב לך בארוכה, יקירי ואהובי, אבל פיזור נפשי על כמה סעיפים וחיוכים, שונים ומשונים זה מזה, ימנע אותי לע"ע מעבודה מסודרת. וברוך ד' שאני יכול לצאת ידי חובתי כמעט במכתבו של בני שיחיה, אשר הוא תודה לאל הוא כמעט האחד עמי המתרגל לעמוד על דעתי ולהקשיב את שיח נשמתי.. נפשו ברוך השם טהורה היא ועדינה, והוא מבוסס ברוך השם בהמון רעיונות טובים ומאירים, שיהיו בע"ה לברכה לו ולעולם.

תחילת ספר 'אור לנתיבתי' לרצי"ה

א. פתיחת שְׁעָרִים

ב"ה, שויתי ד' לנגדי תמיד

מוצש"ק בהעלתך

אחרי הגנו ארון הקודש, והסתלק מאתנו אורו הטהור של מרן אבא הרב הכ"מ זצ"ל ובזיע"א, ראיתי ונתן אל לבי להתאמץ סוף סוף, לקיים מפעם לפעם, מה שצוני, בהערות ותביעות זירחו הקדושות, כמה פעמים, לפני כמה שנים, לרשום כתוב בספר חרושי דברי תורה, בהלכה ואגדה, והגיוני דעה, המזדמנים לי בע"ה.

לשם זה הריני לוקח לי פנקס זה, הנשאר מעזבון ירושתו, שהיה מוכן לכתוב דברי קדשו, ובעוונותינו הרבים לא זכינו להמלאו, וכמה פעמים אמר לי לרשום דברי בדפים שנשארו חלקים בפנקסאות כתיבותיו ולהעתיק מכתבי אגרותי בתוך פנקסי העתקות אגרותיו הקדושות, ולא העזתי לעשות כן בקביעות. ועתה אקוה בעה"י לרשום בזה, כמה דאפשר, ממה שזודמן לי, מתוך למוד וקריאה או מתוך מחשבה והרגשה. ואף על פי שיהיו דברים פשוטים ולא חשובים, מכל מקום אתעודד בפקודת קדשו, ואשר הואיל בהוד חסדו לעודדני, לפני הרבה שנים במאמרו של רשב"י ראיתי בני עליה וכו' אני ובני הן, ואחר כך במאמר חז"ל כיון שהגיע בנו של אדם לכתפו הרי הוא כאחיו, ובדברי המדרש רבה שלא לעשות עצמו טפלה, כאלה שעשו עצמם כך.

ואיחל שיהיו הדברים ראויים אף על פי כן להצטרף, להתעלות להתברר ולהשתלם, ואפשר שיוכלו להביא תועלת אולי גם לעצמי ואולי גם לאחרים ליחידים או לרבים לפרטים או לכלל. וקודם כל דבר ארשום מה שהוא מרגלא בפומי, זה כמה זמנים, להתעורר ולעורר, בשני מאמרי חז"ל דלהלן, אחד ליראת שמים ואחד לאהבת תורה.

ג. לְיִרְאַת שָׁמַיִם

כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. בכלל זה והיסוד לזה הוא שיהיו דבריו נשמעים לו לעצמו. כי כמה פעמים וכמה אנשים שמכירים, בהבנה והרגשה, דברים ישרים ונכוחים, להנהגת דרכי החיים, אבל חסר העז והאומץ הראוי לשלטון המישרים, שיהיו הדברים נשמעים להם לעצמם להוציאם לפועל ממש ולקביעות מעשה. וכפי אותה המדה שיש בו יראת שמים כך נקבע בו, מתוך יסוד הקשור הפנימי והכולל למעלה, העז והאומץ הנכון למהלך רוחו ודרכי חייו שיהיו דבריו נשמעים לו עצמו. וכפי אותה המדה דבריו נשמעים גם לאחרים. יחנני ד' לשמור ולעשות כן.

פרקים אישיים כלל ישראליים מובא בסוף ספר 'אור לנתיבתי' לרצי"ה

טו. בליל מוצש"ק חיי שרה כח מרחשון התש"י.

ראיתי, במצב של הפצצות מלחמה, את אאמו"ר הרב זצ"ל יושב בחדרו הקטן ועוסק בכתיבת כתבי קדשו אור החשמל גדול שם מאיר ומקריין ומתפשט מחוץ, אמרתי לו שצריך אולי, לזהירות השעה הזאת, לכסות ולצמצם את האור, ואמר לא, שאין צריך לכסות ולצמצם את האור, ולא יזיק, ואין לפחד ולחשוש כלל.

יז. ז"ך אייר ג' נשא ב"ם בעומר התשכ"ז.

בדבור סעודת יום העצמאות בישיבה ה' אייר הזכרתי כי לא יכלתי לפני יט שנה, לשמוח ולהשתתף בציבור בשמחת החג האומות על הקמת מדינתנו, מפני כי "את ארצי חילקו", ומלבד ירושלים וכתלנו בה איה חברון ויריחו ושכם שלנו וכו', וכי למחרת או למחרתים בא איש ברית קדשנו ר' יעקב משה זצ"ל ויחדו המתקנו סוד בחדרו הקטן והקדוש של אאמו"ר הרב זצ"ל כי "מאת ד' היתה זאת היא נפלאת בעינינו"...

ובלכתי מהשיביה אמרו לי הבחורים ידיעת הראדיו כי המלחמה כלפי צוררנו המצרי ואשר אתו כבר התחילה, ואחר כך כל היום והלילה היה המשך מתמיד של קולות תרועות המלחמה, בסביבה זו, ועתה בחלום הלילה, בהמשך חרדת רעש המלחמה הופיע לי אאמו"ר הרב זצ"ל, לא בדמות זיקנה ושיבתו, הנה בדמות תקף בחרות שביום קרב, בצווי זירונו לתפילה, ומתוך כך נזדרזתי ומיהרתי לברכת כהנים ובמרוצה בקושי הספקתי לחלוץ הנעלים לפני התחלת הברכה, ועתה בשעות הבוקר, תשע - עשר, הודיעוני השכנים ידיעות הראדיו על נצחונות צבאנו הקדוש במחץ כלי צבא צוררינו וכיבוש מקומות צוררינו בסביבות ירושלים, וכיוון פעלינו לעיר העתיקה.

ברוך ומבורך שמו הגדול במפלאות ישועתו למען עמו ונחלתו.

הרב צבי יהודה – שיעור 2 עם ישראל

'צמח צבי', חלק א עמ' קעט

ההסתכלות החודרת, השלמה, המקפת והכוללת [...] מביאה להכיר את הערך העולמי הגדול אשר לישראל, שעיקרו לא בנדיבות הלב ומעלות הרוח של אנשים בני ישראל, יהיו חכמים או נביאים או גבורים או מה שיהיו, יהיו מעטים או רבים, ואפילו כרבות כל אישי האומה כולם לרכבותיהם או למיליוניהם; אלא [הערך העולמי הגדול אשר לישראל עיקרו] באופי הטבעי של האומה בתור אומה, או נאמר: בפסיכולוגיה הצבורית, או: בנשמה הלאומית.

'לנתיבות ישראל', חלק א עמ' קח-קט

במשך הגלות הארוכה [...] הלכה ונטשטשה, במציאותנו הנפשית והחומרית, היחידית והציבורית, הפנימית והחיצונית, צורת העם שלנו. 'נפְזְרו עֲצָמֵינוּ לְפִי שְׂאוֹל' [...] בקודש ובחול נהיינו כאילו לא עם אלא עדה-עדר [...] נהיינו כמו איברים מרוסקים [...] בתור יחידים מבני ישראל או חברי קהילה או חברה מקומית, ולא בתור אנשי העם הישראלי. כאילו מהותנו המיוחדת שייכת היא לאישנו היחידים, ולא לציבוריותנו השלימה, תחת אשר באמת כל עיקרה של התייחותנו הישראלית היא בהבדלה שבין ישראל – לעמים [ההדרגות שלי], אשר מלך העולם בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, הבדיל אותנו מן העמים להיות לו, יצר לו עם לסיפור תהילתו, ושם לו עם עולם במקרא הדורות ואותיותיהם.

את אחי אנכי מבקש

לנתיבות ישראל חלק א

את אחי ואת אחיותי, בכל חלקי עמנו, שבכל המפלגות ובכל האירגונים, הידועים ושאינם ידועים, הנגלים והנסתרים, ושאינם במפלגות ושאינם באירגונים, – את כולם אני מבקש ומפיל תחנונים לפניהם. חוסו נא על נפשותיכם ועל נפש עמנו כולו.

אל נא יתעלם מאתנו אף לשעה חומר האחריות, לעומת גודל החורבן וגודל הבנין של פרק זמן נורא ונשגב זה, ואל נגיע לידי חילול השם חלילה.

אל נא יחליט כל אחד מאתנו, כל מפלגה וארגון וחלק, אשר כולם הלא את טובת עמנו ותקומת ארצנו דורשים, כי רק אתו כל האמת וכל הצדק. אל יחפוץ ואל ידמה, במצבנו האיום הזה, להטיל את דעתו בכפיית ידים על חברו; אל ישכח, מתוך ההתרגשות של האידיאליות הקדושה, כי הדעה לא תוטל ולא תתקיים בזה אלא תעורב ותרפה ותימוג.

אל נא נעכיר את החופש הצבורי שלנו בדעות ובמחשבות, בשאיפות ובתכניות, בכירוריהן ובטיפוליהן, על ידי העברת גבולות השימוש בכח הידים והשרשת השנאה והבוז שבלב. נזכור, כי "המגביה ידו על חברו נקרא רשע" וכי היחס השלילי מתכפל בהדרגתו לאין מעצור בין אדם לאדם ובין אח לאח.

נצמצם את חילוקי דעותינו הצבוריות בויכוח הרביר והכתב ובהגשמתן הישרה, ואל נדלדלן בגסות האגרוף ובארסה של השליליות.

נזכור את כוונת הצדק והאידיאליות שבכל אחד מאתנו, ונמצא את הדרך הנכונה והמתאימה לסידור היחסים שבינינו ולתיכון מגמותינו המעשיות. "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם, ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם".

כפי הסתייגותנו מכפיית הידים ומטיפוח הניגוד, כפי העדפתנו את המאחד והמשתף אותנו, שהוא מכריע ומרובה על המפרד ומפזר אותנו, כפי שימת לבנו וכיווננו מתוך כך את נתיבות פעולתנו הצבוריות, תרבה האפשרות של ההבנה ההדדית ושיתוף השפה בינינו, יגדל שלום בונינו, תגדל הצלחת בנינו ותפארת שמנו.

(“הצופה”, ושאר עתוני הארץ, חשון תש”ח)

מתוך מזמור י"ט למדינת ישראל

שיחות הרצי"ה על ארץ ישראל עמ' 258-280 [ובעוד מקומות]

תשע עשרה שנה! מפעם לפעם אנו רגילים קצת, מתרגלים באיזו מידה, וצריכים להתרגל יותר – לקיים את שני הפסוקים האחרונים של מזמור קז שאנו אומרים כתקנת רבנותנו: "יראו ישרים וישמחו". ישרים רואים מעשי ד'. "המה ראו מעשי ד'". הלוואי וזוכה יותר ויותר להיכלל בכלל הישרים, ואולי מוטב להזכיר: בכלל "הצדיקים הישרים", כדברי קודשו של הנצי"ב זכר צדיק לברכה. ישרים רואים מעשי ד'. במידה וחסרה ישרות – בין אצל הצדיקים, בין אצל אלה שנחשבים לצדיקים – חסרה הראייה של מעשי ד'...

תשע עשרה שנה! בכל יום יהיו הדברים בעינינו כחדשים. מפעם לפעם צריך להתרגל ולהרגיש זאת. ברוך השם, התרגלנו קצת בינינו למסיבה של בני תורה ותלמידי חכמים, למסיבת קודש של קדושת קבלת עול מלכות שמים, הנמשכת אלינו מתוך קבלת עול מלכות שמים שבמדינת ישראל. אך אני נזכר בחשבונות אישיים מזמנים קודמים בתחילת המדינה, כאשר המסיבה הפנימית שלנו עוד לא היתה כל כך מסודרת. הייתי רגיל להסתובב שעה, שעתיים או שלוש שעות בחוצות ירושלים. בוודאי איננו רוצים לעזור להפקר בחוצות ירושלים, אך ראיתי למצווה ולחובה, ואיני מתחרט על זה – להיות עם שמחת העם, ההמון, הבנים והבנות. "ישמח ישראל בעושינו, בני ציון יגילו במלכם". ולצערנו ולדאבונו, בכל פעם הייתי מצטער מדברים הקרובים לחילול השם: איפה הזקנים, איפה גדולי התורה בחוצות ירושלים? צעירים, בנים ובנות, יאריכו ימים, גם בכך מתגלה קדושה, אבל אנו מתגעגעים ומשתוקקים למבוגרים, זקנים וגדולים, עיני העדה. במשך שניים הייתי רגיל להסתובב כדי להיות עם "עמך", עד שהמסיבה הסתדרה בינינו. לפני תשע עשרה שנה, בלילה הראשון הזה, כאשר הגיעה אלינו הידיעה על תוצאת דיוניהם של הגויים, "אז יאמרו בגויים", לא יכולתי לצאת אל השמחה ברחוב יפו וחוצות ירושלים. אין צורך לספר כמה כולנו קשורים, ואני קשור בקשר קודש, קדש קדושה, קשר חיים וקשר נשמה למדינה, אך בשעות אלה לא יכולתי להצטרף אל השמחה. ישבתי בדרד ואדום כי נטל עלי. באותן שעות ראשונות לא יכולתי להשלים עם הנעשה, עם דבר ד' בנבואה "ואת ארצי חילקו". לא היה אפשר לי בכל רמ"ח אברי ושס"ה גידי, בכל נשמת רוחי ונפשי, לצאת, "את ארצי חילקו!" איפה חברון שלנו – האנו שוכחים אותה?! איפה שכם שלנו – האם שוכחים אותה?! איפה יריחו שלנו – האנו שוכחים אותה?! איפה עבר הירדן שלנו?! איפה כל רגב ורגב? כל חלק וחלק, כל ארבע אמות של ארץ ד'? הבידינו לוותר על איזה מילימטר מהן? חלילה וחס ושלום! לכן לא יכולתי אז, באותו מצב, שהייתי פצוע כולי, חתוך לגזרים. את ארצי חילקו! ארץ ד' חילקתם! חישובים פוליטיים... לא יכולתי לצאת לרקוד ולשמח. כך היה המצב בלילה הזה ובשעות האלה.

למחרת או למחרתיים בא איש ברית קדשנו הגאון ר' יעקב משה זכרוננו לברכה. היה לו לצורך לבוא, ואין היה יכול לא לבוא, ולאן יבוא אם לא אל המקום הזה? הוא בא אלינו, אל אותו חדר קטן וקדוש. התייחדנו, ישבנו שנינו מזועזעים בצורה נוראה. התייחדנו כמה רגעים, התאוששנו ואמרנו שנינו יחד אותם דברי קודש: "מאת ד' היתה זאת, היא נפלאת בעינינו". נקבעה החותמת!... תלמיד אחד של ישיבתנו ניגש אלי. אמרתי לו: בהתחלה לא הכרתי אותך. הוא היה לבוש במדים. אתם יודעים שאני מתייחס למדים האלה בקדושה. בא בחור נחמד ויקר מלא יראת שמים וקדושה, ולבוש בגדי צבא.

באותה הזדמנות הזכרתי מה שאמרתי בחתונה אחת, כאשר בא החתן לבוש מדי צבא. היו שהעירו שאין זה מתאים שחתן יעמוד תחת החופה עם מדי צבא. בירושלים עיר הקודש נהוג שבאים עם בגדי שבת,

בגדי קודש, כגון שטריימל. אגיד לכם את האמת: קדושת השטריימל, איני יודע אם היא כל כך ברורה במאה אחוזים; היא נתקדשה בדיעבד. ודאי הרבה גאונים צדיקים וקדושים חבשו אותו. ודאי, כל כך חרדת קודש כלפיהם, עופר אנו תחת כפות רגליהם, ומתוך כך נתקדש השטריימל... לעומת זאת, קדושת מדי הצבא בישראל היא קדושה עצמית מקורית. זו קדושת כל מכשירי המצווה, מכל הצדדים, מכל הטקנים, קדושת הטנק שלנו שיופיע מחר.

שאל אותי אותו אדם שנפגשתי איתו ערב יום טוב, בנוסח של "כוחי ועוצם ידי"...מדוע הרבנות והרבנים הראשיים אינם אוסרים ללכת לראות את מצעד צה"ל? אמרתי לו: אני מזרז ללכת לראות את המצעד! מה לא טוב לך במצעד? מפני שהוא מיליטריזם ו"כוחי ועוצם ידי"?! יש להבין את העניין של "כוחי ועוצם ידי". כשזוכרים שד' אלוקיני הוא הנותן לך כוח לעשות חיל, חשוב לדעת שיש לנו "כוחי ועוצם ידי". דע שיש לך "כוחי ועוצם ידי", ובו אתה מצווה לקיים דבר ד', מ' אלוקיך הנותן לך כוח לעשות חיל, בו אתה מצווה לקיים את המצווה של "וירשתם אותה וישבתם בה"...

יש לזכור פעם אחת ולתמיד, פעם אחת ובהחלט, באמונה שלמה בדברי תורת אמת: מה שהוא קודש הוא קודש! עם קודש הוא קודש, וגוף קודש הוא קודש. זה קודם לכל. אחר כך יש מקום לחקור דינים וחשבונות, בירורים ודיונים. אך קודם לכל היסוד העיקרי - ארץ קודש היא קודש, וכל העבודה שבארץ הקודש - כדברי ה'חתם סופר' - היא קודש. פירות ארץ ישראל, יש בהן איזו נשמה, איזו לחלוחית קודש של מצווה כלל ישראלית להמליץ מלך ולהקים מלכות ישראל, מדינת ישראל וסידור שלטון בישראל - הוא קודש, וכל כל מה ששייך לקיום מצווה זו, כל הטנקים ושאר כלי הנשק, בין שהם מתוצרת עצמנו בין שהם מתוצרת הגויים, כולם שייכים לקדושה הזאת...

מתוך 'תיקונים והשלמות' עמ' 60

האם הגענו להישגים רוחניים בעשר שנות קיום המדינה?

בתוך השאלה המוצגת: "מה הם ההישגים הרוחניים של המדינה במשך עשר שנות קיומה?" - מצויה כבר התשובה לשאלה זו. כי הרי עצם קיום המדינה וביסוסה הכלכלי והבטחוני מהווה אחד ההישגים הרוחניים הגדולים ביותר. כאשר נתבונן בנס תקומת מדינת ישראל, ונשבץ אותה בתוך תהליך ההנהגה הלאומית ההיסטורית של עם ישראל והעולם כולו, נראה כי עצם העובדה של קיום המדינה - הוא קיום דבר ד', ומכאן שזהו הישג רוחני שאין דוגמתו.

גם ההישגים החומריים והגשמיים, של ריבוי האוכלוסיה העברית בארץ, כיבוש השממה והפרחתה, כל אלה הם בגדר הישג רוחני מתוך שהם מביאים לידי יצירת אורגניות בכלל ישראל, ויוצרים תנאים נורמאליים לחיי עם טבעיים על אדמתו הטבעית וארצו ההיסטורית, ויביאו ללא ספק גם לידי התגלות הטבע הקדוש של עם ישראל.